

Плотнікова Н. В.

Національний фармацевтичний університет

**ПОНЯТТЯ «КОНЦЕПТОСФЕРА» ТА «КОНЦЕПТ»
У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ**

За останні роки зросло зацікавлення явищами взаємодії двох феноменів людської життєдіяльності – мови й культури. Саме тому проблема дослідження культурної самобутності народу, яка відображається в мовній картині світу (МКС), набуває все більшої значущості. МКС тісно пов'язана з концептуальною картиною світу (ККС), оскільки остання існує у вигляді концептів, які мають мовне вираження. Статтю присвячено теоретичним засадам фундаментальних понять сучасної лінгвістики, до яких належать поняття «концепт» та «концептосфера». Поняття «концептосфера», яке часто прирівнюють до ККС, у статті розглядається як фрагмент ККС, який сформований на основі уявлень людини та репрезентований сукупністю одиниць пам'яті (концептів), які групуються за тематичною ознакою. Концептосфера також може розподілятися на певні фрагменти, що в роботі мають назву мікроконцептосфери. Мікроконцептосфера – це складник концептосфери, репрезентований сукупністю одиниць пам'яті (концептів), які групуються за тематичною ознакою. У дослідженні дотримуємось такої ієрархічної системи: мікроконцептосфери входять до складу концептосфер, сукупність яких формує ККС, що вербалізується за допомогою мовної картини світу. Базовою одиницею концептосфери є концепт. Концепт трактуємо як багатомірне культурно значуще соціопсихічне утворення, яке може мати мовне вираження, тобто застосовуємо інтегративний підхід до розуміння концепту, що передбачає взаємозв'язок лінгвістичного, психологічного, культурологічного та інших аспектів. У сучасній лінгвістиці його розглядають у різних векторах, які у статті подано у вигляді п'яти парадигм: 1) філософська, у межах якої існує філософський та логіко-філософський підходи до розуміння концепту; 2) логічна, що базується на лінгво-логіко-філософському, логіко-поняттєвому та логіко-семантичному підходах; 3) психологічна, репрезентована психологічним, когнітивним та семантико-когнітивним підходами; 4) культурологічна (в її межах виокремлюємо культурологічний, лінгвокультурологічний, етнолінгвістичний, інтегративний підходи); 5) літературна.

Ключові слова: концепт, концептосфера, мікроконцептосфера, мовна картина світу, концептуальна картина світу.

Постановка проблеми. Визначальною рисою сучасного мовознавства є активізація міждисциплінарних досліджень, які скеровані на опис лінгвальних та екстралінгвальних чинників, що впливають на способи вербалізації поглядів людини. Новий погляд на мову як на складник свідомості людини привів до взаємодії лінгвістики із суміжними галузями знань та спричинив появу нових наукових дисциплін. З огляду на нові лінгвістичні пошуки особливий інтерес викликає моделювання картини світу, передусім окремих її фрагментів, пов'язаних із ментальністю та культурою, що і становить предмет лінгвістичної концептології.

Лінгвістична концептологія як окрема сфера концептології сформувалась на початку ХХІ сторіччя. Визначальним завданням для неї є експлікація концептів та концептосфер, які складають концептуальну картину світу (ККС), в якій збері-

гається знання, досвід результатів людської діяльності і процесів пізнання світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток та становлення лінгвоконцептології зробили представники різних сучасних вітчизняних лінгвістичних шкіл, зокрема такі: І. Голубовська, С. Жаботинська, В. Жайворонок, А. Загнітко, В. Іващенко, В. Кононенко, Т. Космеда, М. Кочерган, Л. Лисиченко, А. Приходько, Т. Радзівська, О. Селіванова. Чільне місце в цій галузі належить таким лінгвоконцептологам радянського та пострадянського простору, таким як М. Алефіренко, Н. Арутюнова, С. Аскольдов, О. Бабушкін, М. Болдирев, С. Воркачов, В. Воробйов, В. Карасик, В. Колесов, О. Кубрякова, Д. Лихачов, В. Маслова, В. Нерознак, С. Нікітіна, М. Піменова, З. Попова, О. Рахіліна, Г. Слишкін, Й. Стернін, Ю. Степанов, В. Телія, Р. Фрумкіна. Серед представників західних шкіл варто згадати

прізвища Є. Бартмінського, А. Вежбицької, Р. Джакендоффа, Р. Павільоніса, У. Чейфа. Праці зазначених мовознавців становлять підґрунтя для подальших розвідок із лінгвоконцептології і є теоретичною базою дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є на базі комплексного аналізу з'ясувати своєрідність різних підходів до розуміння понять «концепт» та «концептосфера» в сучасному мовознавстві.

Виклад основного матеріалу. «Мовна картина світу» належить до фундаментальних понять сучасної лінгвістики. А оскільки особливості мовної картини світу простежуються на рівні концептосфери мови, то поняття «концептосфера» можна віднести до основних категорій сучасного мовознавства. Паралельно із поняттям «концептосфера» науковці вживають синоніми: «концептуальна галузь» (В. Нерознак, Ю. Степанов), «концептуальна система» (Р. Павільоніс, О. Селіванова), але найуживанішим є термін «*концептосфера*», який і використовуємо в роботі.

Термін «концептосфера» вперше застосовує Д. Лихачов за аналогією до ноосфери та біосфери В. Вернадського. Під концептосферою вчений розуміє «сукупність потенцій, які відкриваються у словниковому запасі окремої людини, як і всієї мови загалом» [9, с. 282]. Із упродовженням поняття «концепт» ця дефініція набуває іншого вигляду, зокрема О. Селіванова називає концептуальною системою (концептосферою) «систему концептів у свідомості людини, що відтворює у вигляді структурованих й упорядкованих знань уявлення про світ, дійсність і результати внутрішнього рефлексивного досвіду людини» [21, с. 261]. З. Попова та Й. Стернін зазначають, що концептосфера – це «сукупність концептів, які знаходяться між собою у відносинах перетину, об'єднання, ієрархії, що складають опозиції та кластери» [13, с. 36].

У сучасному мовознавстві термін «концептосфера» має два значення. Згідно з першим, концептосферу називають також ідеосферою, концептуальною картиною світу або концептуальною моделлю світу. У такому розумінні впроваджував цей термін і Д. Лихачов, який зауважував, що «одна концептосфера може сполучатись з іншою. Скажімо, є концептосфера мови загалом, але в ній – концептосфера інженера-практика, а в ній – концептосфера родини, а в ній – індивідуальна концептосфера» [9, с. 282]. Цієї думки дотримується і В. Карасик, який розподіляє концептосфери на національні, етнічні, групові та індивідуальні [8] (такий погляд збігається із кла-

сифікацією картин світу за суб'єктом). Тематичну класифікацію пропонує Г. Слишкін: «концепти, які є в індивідуальній свідомості мовної особистості або в колективній свідомості, можуть класифікуватись за тематичними ознаками» [16, с. 19] (саме так розщеплюється наукова, або локальна картина світу). З. Попова та Й. Стернін називають концептосферою «суто розумову сферу, яка складається з концептів у вигляді розумових картинок, схем, понять, фреймів, сценаріїв, гештальтів» [13, с. 89]. Отже, згадані науковці розглядають термін «концептосфера» як синонім ККС.

В іншому значенні термін «концептосфера» використовує О. Селіванова: «<...> у межах концептуальної системи представники когнітивної семантики виокремлюють концептуальні сфери (conceptual domains), або домени. Вони відповідають фрагментам концептуальної системи, які репрезентують певну предметну галузь (наприклад, рослин, тварин, політики, музики тощо)» [21, с. 261], тобто концептуальні сфери тотожні тематичним полям. А. Приходько, услід за С. Кошарною, на позначення концептосфери вживає термін «концептополе макрорівня» (або «власне концептополе»), що «охоплює певну множину концептів, поєднаних спільністю значення їх імен» [14, с. 214].

Проаналізувавши наявні значення поняття концептосфера та розуміючи під цим поняттям множину концептів, які репрезентують певну предметну галузь, пропонуємо таку дефініцію: **концептосфера** – це фрагмент ККС, сформований на основі уявлень людини та репрезентований сукупністю одиниць пам'яті (концептів), які групуються за тематичною ознакою. З огляду на те, що А. Приходько на позначення сукупності концептів, які репрезентують конкретну поняттєву сферу, використовує термін «концептополе», вважаємо, що концептосфера може бути структурована у вигляді концептополя, в якому простежуємо таку ієрархічну систему: мікроконцептосфери входять до складу концептосфер, сукупність яких формує ККС, що вербалізується за допомогою МКС. Під **мікроконцептосферою** (МКС) розуміємо складник концептосфери, який репрезентований сукупністю одиниць пам'яті (концептів), що групуються за тематичною ознакою. Як і концептосфера, МКС може бути структурована у вигляді концептополя, а частинами концептополя виступають концепти.

Феномен «концепт» набув широкого розповсюдження та став модним об'єктом вивчення в сучасних наукових розвідках, але він поки що

не має однозначного визначення, зокрема лінгвісти намагаються позбутись багатозначності терміна «концепт» і пропонують альтернативні аналоги: «лінгвокультурема» (В. Воробйов), «міфологема» (В. Базилев), «логоепістема» (Е. Верещагін, В. Костомаров), «концептуал» (О. Бунеева), які починають уживати в лінгвістичній літературі наприкінці ХХ століття.

Термін «концепт» було запозичено західними лінгвістами завдяки працям Г. Фреге та А. Черча з математичної логіки. На теренах колишнього СРСР цей термін увів С. Аскольдов, який уважав, що «питання про природу загальних понять або концептів – у середньовічній термінології універсалий – старе питання, проте майже не розглянуте в центральному пункті» [2, с. 267].

Розуміння концептів досить варіативне в сучасній лінгвістиці. Оскільки термін «концепт» з'являється в лінгвістичній семантиці завдяки взаємодії лінгвістики з філософією, психологією, культурною антропологією, то, відповідно, концепт розглядається в різних векторах, у межах яких виділяють численні дефініції разом із цілими комплексами специфічних конкретизаторів, тому можна виділити кілька підходів до інтерпретації концепту.

І. Як слушно зазначає Н. Слухай, «визначення концепту в межах філософської теорії пізнання та відображення дійсності варіюються в такому діапазоні: від широкого (складні ментальні утворення – думка, знання, віра, причина, осмислені на основі широкого онтологічного фону речей, які складають оточуючий світ, та власного досвіду людини) до дещо звуженого (сенси, якими оперує людина у процесі згорання) або інтеріоризації, знання про оточуючий світ, які зберігаються у вигляді квантів, таких як життя, смерть» [15, с. 464]. У межах філософської парадигми можна виділити такі підходи до розуміння концептів: власне філософський та логіко-філософський.

1. *Власне філософський підхід* пов'язують переважно з ідеями концептуалізму як одного з напрямів середньовічної схоластичної філософії. Концептуалісти твердили, що «в одиничних речах існує дещо спільне, загальне, на основі чого в розумі виникає концепт – особливе загальне поняття, виражене словом» [22, с. 300]. Представники концептуалізму розглядають концепт як універсалию, зокрема П. Абеляр уважав, що «універсалиї перебувають до створення природи в божественному розумі як «концепти» Бога та прообрази одиничних речей» [5, с. 93]. Отже, концепт у П. Абеляра є смисл, або ім'я предмета, яке закріплюється у свідомості тих, хто говорить та слухає.

2. *Логіко-філософський підхід* спирається на ідеї аналітичної школи філософії, яка складається із двох напрямів: лінгвістична філософія та логічний аналіз мови. Представники цих напрямів (Д. Остін, Г. Райл, Б. Рассел, Г. Фреге, А. Черч) висловили думку про те, що саме мову треба вважати головним об'єктом філософії як науки, та почали розглядати концепти як логічні категорії, а не як ментальні сутності.

ІІ. Той факт, що більшість мовних понять не мають чітко окреслених меж, дає змогу спостерігати поступову появу логічної парадигми в розумінні концепту поряд із філософською. Підґрунтя логічної парадигми було закладено представниками лінгвістичної філософії та логічного аналізу мови, тому можна виокремити такі підходи: лінгво-логіко-філософський, логіко-поняттєвий, логіко-семантичний.

1. *Лінгво-логіко-філософський підхід* до розуміння концепту репрезентовано у праці Р. Павільоніса, де, описуючи концептуальну систему (у значенні ККС), він зазначає, що «інформація, яка міститься в концептуальній системі, служить як для сприйняття означених об'єктів, так і для виділення мови як особливого об'єкта: їх співвідношення, яке реалізується концептуальною системою, є кодування мовними засобами окремих фрагментів, «шматків» концептуальної системи» [12, с. 101]. Безперечно, під фрагментом концептуальної системи Р. Павільоніс розуміє концепт, який він визначає як «інформацію щодо актуального або можливого стану речей у світі, те, що ми називаємо «сміслом»» [12, с. 102].

2. *Логіко-поняттєвий підхід* до вивчення концептів застосовує польський науковець А. Вежбицька, яка трактує концепт як «об'єкт зі світу «Ідеальне», що має ім'я та відображає певні культурно зумовлені уявлення людини про світ «Дійсність»» [19, с. 59]. За цією теорією, концепти – це уявні утворення, що пояснюють, як побудоване довкілля. Отже, А. Вежбицька пропонує вивчення концептів як інструментів пізнання зовнішньої дійсності, що повинні бути описані засобами мови у вигляді деяких пояснювальних конструкцій.

3. Н. Арутюнова та представники її школи (С. Нікітіна, О. Шмельов) застосовують *логіко-семантичний підхід* до інтерпретації концепту, який дає змогу розглядати концепти як поняття практичної філософії, форми існування звичайної свідомості, що виникають унаслідок взаємодії таких фактів як національна традиція і фольклор, релігія та ідеологія, життєвий досвід та образи мистецтва, відчуття та система цінностей.

Назва підходу пояснюється тим, що світоглядні концепти вивчаються як семантичні доміанти, які мають поняттєво-структурне значення та описуються за допомогою методу логічного аналізу мови, що його розробляє Московська семантична школа.

III. На новому етапі розвитку лінгвісти звертаються до психології, що і приводить до формування психологічної парадигми в розумінні концепту. Психологічна парадигма репрезентована психологічним, когнітивним та семантико-когнітивним підходами.

1. Звернувшись до вивчення концептів, С. Аскольдов запропонував таку дефініцію: «Концепт є мисленнєве утворення, яке заступає нам у процесі думки невизначену множинність предметів одного й того ж роду... Не варто, звичайно, вважати, що концепт є завжди заміником реальних предметів. Він може замінювати деякі ознаки предмета чи реальних дій, як, наприклад, концепт «справедливість»» [2, с. 269–270]. Д. Лихачов пояснює концепт як «алгебраїчний» вираз значення, яким оперують у письмовому та усному мовленні. Справді, те чи інше слово не викликає в нашій свідомості набір ознак, котрі формують його словникове значення або логічне поняття, «адже охопити значення в усій його складності людина просто не встигає, іноді не може, а іноді інтерпретує його по-своєму (залежно від своєї освіти, власного досвіду, професії тощо)» [9, с. 281]. Отже, згадані науковці використовують *психологічний підхід* до інтерпретації концепту.

2. *Когнітивний підхід*, який виник на межі кількох наукових дисциплін, має велику кількість прихильників (М. Болдирев, В. Дем'янков, С. Жаботинська, В. Іващенко, О. Карпенко, О. Кубрякова, О. Рахіліна, О. Селіванова). У межах когнітивного підходу концепт – це одиниця пізнання, зокрема класичне тлумачення концепту розробила О. Кубрякова: «Концепт – термін, який служить поясненню одиниць ментальних і психічних ресурсів нашої свідомості й тієї інформаційної структури, що відображає знання й досвід людини; оперативна змістовна одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи й мови мозку, всієї картини світу, відображеної у психіці людини» [20, с. 90]. У вітчизняному мовознавстві таке розуміння концепту стало підґрунтям для дефініції, запропонованої О. Селівановою: «Концепт – інформаційна структура свідомості, різно-субстратна, певним чином організована одиниця пам'яті, яка містить сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих

шляхом взаємодії п'яти психічних функцій свідомості й позасвідомого» [21, с. 256].

3. Спираючись на теорію смислу та теорію референції, О. Бабушкін розглядає концепт у межах когнітивної семантики, тобто застосовує *семантико-когнітивний підхід*, згідно з яким концепти відповідають змісту семем окремої мови. О. Бабушкін визначає концепт як «деяку дискретну одиницю колективної свідомості, що відображає предмет реального або ідеального світу, який зберігається в національній пам'яті носіїв мови у вигляді пізнаного субстрату» [3, с. 29]. З. Попова та Й. Стернін також визначають власний підхід до дослідження концепту як семантико-когнітивний, головним постулатом якого є розуміння концепту як «глобальної мисленнєвої одиниці, що є квантом структурованого знання» [13, с. 4]. А засновниця Кемеровської лінгвістичної школи М. Піменова зауважує, що «концепт – це основна одиниця ментальності, яка має мовну форму вербалізації, національну специфіку і структуру, що містить концептуальні ознаки. Семантичну інтерпретацію концепт також набуває й у дослідженнях М. Алейфренка: «Концепт – це мисленнєве утворення, яке заміщує у свідомості множинність однорідних предметів та є когнітивною основою для формування різних лексичних значень слова» [1, с. 34].

IV. Сучасне вивчення мови у взаємодії з культурою приводить до виникнення культурологічної парадигми, націленої на розуміння концепту як явища культури. Сьогодні культурологічна парадигма репрезентована культурологічним, лінгвокультурологічним, етнолінгвістичним та інтегративним підходами.

1. Безпосередньо культурологічний підхід до сприйняття концепту подають Ю. Степанов та В. Нерознак, для яких концепт є поняттям духовної культури, зокрема Ю. Степанов розглядає концепт як «основний осередок культури в ментальному світі людини» [17, с. 41], а В. Нерознак пропонує критерій для віднесення певних концептів до культурних: «Концептами культури, що відображають національну картину світу, треба вважати концепти, які позначаються безеквівалентною лексикою» [11, с. 85], тобто ті концепти, які властиві носіям конкретної культури.

2. *Лінгвокультурологічний підхід* формується на основі необхідності синтезу культурних та світоглядних категорій у семантиці імен. Серед лінгвокультурологів найбільш популярним є визначення концепту засновника Московської школи лінгвокультурологічного аналізу фразеологізмів В. Телія: «Концепт – це знання про означуване

в усіх його зв'язках та відносинах» [18, с. 100]. Проте найбільш повну дефініцію подає С. Воркачов: «Концепт – це культурно позначений вербалізований смисл, репрезентований у плані вираження цілою низкою мовних реалізацій, які утворюють відповідну лексико-семантичну парадигму» [4, с. 56]. Вітчизняні мовознавці, зокрема В. Кононенко, Т. Радзівєвська, Н. Слухай, не подаючи власного визначення концепту, також позиціонують цей підхід.

3. Попри те, що етнолінгвістика як наука сформувалась у межах американської та російської лінгвістичних традицій, найбільшу популярність етнолінгвістичний підхід отримує у працях українських науковців (О. Тищенко, І. Голубовська). *Етнолінгвістичний підхід* використовує передусім у своїх роботах В. Жайворонок, який пише: «Пізнаючи і членуючи навколишній світ, людина не лише називає (іменує) окремі його реалії, а й осмислює їх у слові, тому постає потреба говорити не просто про слова, а про мовні одиниці – культурні (етнокультурні) концепти» [6, с. 26].

4. Осмислення природи концептів можливе тільки за комплексного підходу до цього явища. У працях науковців такий підхід отримав різні синонімічні назви: універсальний (О. Прохвачова), комплексний (О. Клименко, О. Мальцева, Т. Монахова), диференційний (О. Тряпичина), інтегративний/інтегральний (М. Агієнко, О. Бабаєва, В. Карасик, Ж. Краснобаєва-Чорна, І. Палашевська). Безперечно, дослідити концепти можна лише інтегруючи знання й методи багатьох наук, тому називаємо такий підхід інтегративним. *Інтегративний підхід* до розуміння концепту був запропонований С. Ляпіним, який уважав, що головне в концепті – це «багатомірність та дискретна цілісність смислу, який перебуває в безперервному культурно-історичному просторі й тому схильний до культурної трансляції з однієї предметної галузі в іншу» [10, с. 19]. Представники Волгоградської лінгвістичної школи теж дотримуються цього підходу, зокрема Г. Слишкін наголошує, що концепт є «одиноцею, яка пов'язує наукові дослідження в галузі культури, свідомості та мови, оскільки він належить свідомості, детермінується культурою та опредмечується в мові» [16, с. 18]. Отже, інтегративний підхід передбачає взаємозв'язок лінгвістичного, психологічного, культурологічного та інших аспектів.

V. Поняття «концепт» притаманне й літературознавчій парадигмі, причому в сучасному значенні воно з'являється там, де літературознавче дослідження переміщується в галузь культури та мови. *Літературний підхід* до концепту відображений у працях В. Зусмана, який використовує два терміни – «концепт у літературі» та «літературний концепт». В. Зусман пише, що «концепт – це інструмент, який дає змогу роздивитись у єдності художній світ твору та національний світ. Упроваджуючи концепт як одиницю аналізу, літературознавство отримує можливість уключити образну тканину твору в загальнонаціональну асоціативно-вербальну сітку» [7, с. 29].

Проте основною ознакою лінгвістичного розуміння концепту, на думку С. Воркачова, є «репрезентація концепту у плані його вираження низкою мовних реалізацій» [4, с. 52]. Мовні засоби, які для цього використовують, називають засобами вербалізації, мовної репрезентації, мовного вираження концепту. Однією з дискусійних проблем сучасної лінгвоконцептології є залежність концепту від мовної вербалізації, зокрема зв'язок концепту з вербальними засобами вираження зауважують практично в усіх визначеннях концепту, проте єдності в поглядах щодо конкретних значущих одиниць мови, з якими співвідноситься концепт, у лінгвоконцептологів ще немає. Погоджуючись із В. Карасиком, зазначимо, що вербалізований концепт «виражається лексичними, фразеологічними, пареміологічними одиницями, прецедентними текстами, етикетними формулами й тактиками мовної поведінки» [8, с. 17]. Ім'ям концепту є мовна одиниця, здатна відобразити повну форму та об'єм концепту.

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи огляд підходів до розуміння концепту, наголосимо, що кожен із названих підходів не вичерпує поняття «концепт», але дає змогу глибше пізнати його природу. Необхідно визнати, що розглянуті теорії часто виступають як перехресні, співвіднесені та є комплексними, тому, зробивши огляд теоретичної літератури, висновуємо, що найефективнішим виявляється інтегративний підхід, який дає змогу вивчати концепт із лінгвістичного, логічного, психологічного, культурологічного поглядів, виявляючи нюанси в розумінні цього явища, яке є перспективним на сьогодні.

Список літератури:

1. Алефиренко Н. Ф. Фразеологическое значение и концепты. *Когнитивная семантика* : материалы 2 международной школы-семинара: Тамбов, 2000. Ч. 2. С. 33–36.
2. Аскольдов С. А. Концепт и слово. *Русская словесность. От теории словесности к структуре текста* : антология. Москва . 1997. С. 267–279.
3. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка. Воронеж. 1996. 104 с.
4. Воркачев С. Г. «Две доли» – две концепции счастья. Языковая личность: проблемы креативной семантики. *К 70-летию профессора И. В. Сентенберг: сборник научных трудов*. Волгоград. 2000. С. 52–61.
5. Дроздова С. А. Некоторые аспекты изучения концепта «Власть». *Культура народов Причерноморья. Научный журнал*. 2002. № 35. С. 93–97.
6. Жайворонок В. В. Етнолінгвістика в колі суміжних наук. *Мовознавство*. 2004. № 5–6. С. 23–35.
7. Зусман В. Г. Концепт в системе гуманитарного знания. *Вопросы литературы*. 2003. № 2. С. 3–29.
8. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс : монография. Волгоград. 2002. 477 с.
9. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка. *Русская словесность. От теории словесности к структуре текста: антология* / под общ. ред. В. П. Нерознака. Москва. 1997. С. 280–287.
10. Ляпин С. Х. Концептология: к становлению подхода. Концепты. *Научные труды Центроконцепта*. Архангельск. 1997. Вып. 1. С. 11–35.
11. Нерознак В. П. От концепта к слову: к проблеме филологического концептуализма. *Вопросы филологии и методики преподавания иностранных языков* : сб. науч. тр. Омск. 1998. С. 80–85.
12. Павилёнис Р. И. Проблемы смысла: современный логико-философский анализ языка. Москва. 1983. 286 с.
13. Попова З. Д., Стернин И. А. Очерки по когнитивной лингвистике. Воронеж. 2001. 191 с.
14. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. *Запоріжжя*. 2008. 332 с.
15. Слухай Н. В. Сучасні лінгвістичні теорії концепту як мовно-культурного феномену. *Мовні і концептуальні картини світу* : збірник наукових праць. Київ. 2002. С. 462–470.
16. Слышкин Г. Г. Текстовая концептосфера и ее единицы. *Языковая личность: аспекты лингвистики и лингводидактики* : сборник научных трудов. Волгоград. 1999. С. 18–27.
17. Степанов Ю. С. Константы. *Словарь русской культуры. Опыт исследования*. Москва. 1997. 824 с.
18. Телия В. Н. Русская фразеология: Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. Москва. 1996. 288 с.
19. Фрумкина Р. М. «Теории среднего уровня» в современной лингвистике. *Вопросы языкознания*. 1996. № 2. С. 55–67.
20. Кубрякова Е. С. Краткий словарь когнитивных терминов / под общ. ред. Е. С. Кубряковой. Москва. 1996. 248 с.
21. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава. 2006. 716 с.
22. Філософський енциклопедичний словник / гол. ред. В. І. Шинкарук. Київ. 2002. 744 с.

Plotnikova N. V. “CONCEPTOSPHERE” AND “CONCEPT” IN MODERN LINGUISTICS

In recent years, there has been an increasing interest in the phenomenon of interaction between two phenomena of human life - language and culture. That is why the problem of exploring the cultural identity of people, which is reflected in the linguistic picture of the world (LWP), is gaining importance. The LWP is closely linked to the conceptual picture of the world (CWP), since the latter exists as concepts with linguistic expression. The article is devoted to the theoretical foundations of the modern linguistics fundamental concepts, which include “concept” and “conceptosphere”. “Conceptosphere”, which is often equated with the CWP, is considered in the article as a fragment of the LWP, formed on the basis of human ideas and represented by a set of memory units (concepts), grouped by thematic basis. The conceptosphere can also be divided into certain fragments, called the microconceptosphere. The microconceptosphere is a component of the concept sphere, represented by a set of memory units (concepts) grouped by thematic basis. This study adheres to such a hierarchical system: microconceptospheres are parts of conceptospheres, the totality of which forms the CWP, which is verbalized by the linguistic picture of the world. The basic unit of the conceptosphere is the concept. The concept is interpreted as a multidimensional culturally significant socio-psychic education that can have linguistic expression, that is, we apply an integrative approach to understand the concept, which involves the interconnection of linguistic, psychological, cultural and other aspects. In modern linguistics, it is considered in different vectors, which is presented in the article as five paradigms: 1) philosophical, within which there are philosophical and logical-philosophical approaches to understand the concept; 2) logical, based on linguistic-logical-philosophical, logical-conceptual and logical-semantic approaches; 3) psychological, represented by psychological, cognitive and semantic-cognitive approaches; 4) cultural, which distinguish cultural, linguocultural, ethno-linguistic and integrative approaches; 5) literary.

Key words: concept, conceptosphere, microconceptosphere, linguistic picture of the world, conceptual picture of the world.